

Kurikulum

Eurytmické vzdělávání Rosa Michaelis 2021-2025, Praha/Brno *Eurythmea z.s.*

Mentorská škola: Institut pro waldorfskou pedagogiku ve Witten-Annen

Mentor: Arnold Pröll

Diplom uznáný Sekcí pro řečová a múzická umění, Svobodná vysoká škola pro duchovní vědu při Goetheanu v Dornachu (Švýcarsko)

Cíl vzdělávání

Cílem eurytmického vzdělávání Rosa Michaelis je vytvoření cesty, na níž bude studentům umožňováno přijímat podněty pro osobnostní, umělecký a profesní rozvoj pramenící z antroposofického pohledu na svět a vrústat při tom do umění eurytmie tak, aby byli schopni v ní dále samostatně tvořit a zdravým způsobem ji vnášet do kultury současnosti.

Ve vzdělávacím procesu vycházíme ze specifík českého jazyka a potřeb české duševní konstituce. Absolventi budou kompetentní profesně uchopit eurytmii v oblasti umění a pedagogiky a po následném doplňujícím vzdělávání také v oblasti terapie.

Specifika vzdělávacího procesu

V období vzniku eurytmie se při její výuce významným způsobem uplatňovala nápodoba. Učiteli byly často výrazné osobnosti jevištní umělecké scény obdařené značným talentem. Pro žáky představovaly vzory, které obdivovali pro jejich schopnosti, “nořili se” do jejich pohybového proudu, a v něm si osvojovali nové pohybové dovednosti. V této tvořivé atmosféře přijímali žáci od učitele učební látku a obsahy výuky přirozeně a bez zpochybňování a chápali je spíše intuitivně. Dnes se po více než sto letech výrazně změnila jak doba, tak duševní konstituce a s ní přirozeně také potřeby člověka. Současný student se potřebuje ptát, vědět, rozumět. Vcházet do pohybu vědomě a utvářet ho z vlastních sil.

Role učitele nyní spočívá spíše v doprovázení než v určování. Jeho úkolem je i nadále, aby si student osvojil zdravé pohybové návyky, dokázal se napojit na éterný proud, aby se mu témata výuky dostala ve správném čase, přiměřeným způsobem atd. Usiluje prodchnout vlastní pedagogické působení co největším vědomím a vést také žáka k vědomému a samostatnému přístupu. Vytváří prostor pro otázky (dokonce je podněcuje), podporuje společné bádání. Je si vědom toho, že každá společná hodina se studenty může být zdrojem inspirace a nových objevů či uvědomění i pro něho samého.

V rámci vzdělávacího procesu v eurytmii může učitel vést studenta zpravidla dvěma základními, na první pohled protikladnými cestami:

- 1) buď uvede studenta do příslušné nálady s intenzivním prožitkem, z něhož dané gesto (vnější pohyb) vyplyne jako jeho zákonitý výraz,
- 2) anebo ho uvede do gesta přes tělo (fyzický postoj) a student se učí přidávat k tomuto gestu (vnějšímu pohybu) příslušný vnitřní obsah.

V našem přístupu usilujeme o vyvážené kráčení po obou těchto navzájem se doplňujících cestách vrústání do eurytmického pohybu.

Ve výuce navazujeme na kořeny eurytmie s cílem poskytnout studentům v první fázi zdravý a pevný základ, aby se jejich nástroj mohl harmonicky rozvíjet. Stavíme na tom, co bylo dosud v eurytmii rozvinuto, abychom studentům zprostředkovali přirozený cit pro eurytmii, ale zároveň je chceme podněcovat k utváření mostů směrem k dnešní době. Rovněž tak chceme našim studentům poskytnout dostatek času a prostoru na rozvíjení vlastních impulzů, které by měly, v ideálním případě, vyplývat z hlubokého proniknutí do eurytmických elementů.

Po absolvování studia tak budou schopni samostatně a pevně uchopit vlastní profesní eurytmickou činnost - živým a kreativním způsobem.

Obsah tohoto vzdělávacího kurikula, především rozložení témat do jednotlivých ročníků, má orientační charakter. Udává směr, přičemž se nemá stát závaznou normou. Kolegium vzdělávání bude s obsahy nakládat podle individuálního vývoje skupiny studentů a jejich potřeb. Tématům, která se v průběhu vzdělávacího procesu ukáží jako nosná, se budou studenti zabývat do hloubky. S dalšími tématy se studenti obeznámí tak, aby o nich získali základní povědomí a aby je mohli po ukončení vzdělávání dále prohlubovat.

Doprovázení studentů (a odborná péče)

Studenti budou mít v průběhu vzdělávání možnost v případě potřeby využít individuálních hodin léčebné eurytmie. Docenti se studenty povedou pravidelně individuální rozhovory a budou jim poskytovat cílenou zpětnou vazbu a korekce. Vzdělávání doprovází také antroposofický lékař.

Forma a průběh vzdělávání

Kombinované vzdělávání je koncipováno na pět let a je možné ho absolvovat souběžně se zaměstnáním. Každý ročník zahrnuje prezenční víkendovou výuku (jednou za tři týdny) a odpolední výuku dvakrát (od třetího ročníku třikrát) v týdnu, tři týdny prezenčního soustředění, hospitace (ve waldorfských školách, léčebných a sociálních zařízeních) a pravidelnou domácí přípravu. Poslední semestr závěrečného ročníku bude probíhat formou intenzivního uměleckého projektu.

V průběhu celého vzdělávání se budou na výuce podílet také zahraniční lektori.

Uplatňované způsoby a metody práce:

- pozorování
- domácí práce a samostudium
- protokoly, referáty, eseje
- individuální práce
- skupinová práce
- cvičné hodiny
- individuální zpětná vazba
- zpětný pohled

Způsoby ověřování výsledků vzdělávání:

- závěrečná semestrální vystoupení
- kolokvia
- klauzury
- písemné práce
- ústní prezentace
- referáty

Podmínky účasti na vzdělávání pro absolvování ročníku:

- minimálně 85% účast na prezenčním vzdělávání
- absolvování určených hospitací v plném rozsahu
- pravidelná domácí příprava v požadovaném rozsahu

Časová dotace celkem

7 202 vyučovacích hodin (z toho 4 682 hodin prezenční výuky a 2 520 hodin samostatné práce)

1. ročník

V prvním roce vzdělávání pracuje student eurytmie na uchopení a ovládnutí svého těla jako budoucího nástroje pro umělecké vyjadřování. Rozvíjí vnímání vlastního tělesného postoje a pohybu, je veden k poznání svých pohybových návyků a jednostranností a k jejich korekci. Zabydluje se ve svém těle a získává v něm oporu pro eurytmické ztvárnění skrytých zákonitostí působících v řeči a hudbě. Student je zároveň veden k tomu, aby jeho tělesný pohyb vycházel ze spojení s éterným pohybovým proudem.

Kromě prohlubování vědomí pro vlastní pohyb („já v těle“) rozvíjí také vnímání prostoru, jeho kvalit a svého pohybu v něm („já v prostoru“). Nedílnou součástí vzdělávacího procesu jsou i základy pro rozvoj pohybu ve skupině. Student si osvojuje jistotu při vedení vlastního pohybu, který současně dokáže uvést do souladu s pohybem skupiny. Rozvíjí vnímavost pro pohyb ostatních.

Student je podněcován k utváření pohybu z vlastních sil, spíše než ze sil nápodoby. Na základě svého bádání a pozorování fenoménů v přírodě i v člověku se dopracovává k vlastním zkušenostem a uchopuje známé i nové pojmy v konkrétních obsazích.

Učí se rozlišovat subjektivní dojmy od projevů objektivních zákonitostí, popisovat a pojmenovávat je.

Skupina studentů si postupně buduje bezpečný a důvěryplný společný prostor, důležitý pro další umělecký a osobnostní rozvoj.

Náplň výuky

Eurytmie

Přípravná cvičení

- psaní nohama
- pozorování řeckých soch
- pozorování výtvarných děl
- šest doprovodných cvičení Rudolfa Steinera

Základní elementy

- péče o chůzi (trojdílný krok, aliterace)
- polarity (např.: stažení – uvolnění, přímé – oblé, pomalé – rychlé, okruh – střed, krátké – dlouhé)
- rytmy (poznávání podstaty, kvality různých rytmů v jejich individuální kompozici krátkých a dlouhých stop, jejich působení na člověka; např. jamb, trochej, anapest, daktyl, amfibrach)
- hůlková cvičení
- tři dimenze prostoru a jejich kvality (oživení prostorových zážitků na vlastní postavě)

Hlásková eurytmie¹

- vycházení z volní stránky řeči
- gesta pro vokály (utváření gest jako výraz pro vnitřní procesy člověka)
- gesta pro konzonanty (utváření gest jako výraz pro vnější procesy přírody; zklidňující a povzbuzující řada hlásek)
- prohlubující práce s hláskovými gesty (přechody mezi hláskami, poznávání hlásek v jejich různých kvalitách a formách, diferencované utváření gest pro jednotlivé hlásky)
- druhy rýmů (prostorové ztvárnění)
- forma pro otázku a odpověď
- formy pro vyjádření osobních zájmen („já/my, ty/vy, on/ona/ono...“)

Základní cvičení a prostorové formy

- cvičení “IAO”

- geometrické formy v prostoru a jejich metamorfózy (kruh, lemniskáta, zavíjející se a vyvíjející se spirála, čtverec, trojúhelník, pentagram)
- pedagogická cvičení („Mírový tanec“, „Energický tanec“, „Hledáme se“, „Chceme se hledat“, „Dívej se do sebe, dívej se vůkol“)
- cvičení „Hallelujah“

Tónová eurytmieⁱⁱ (od 2. semestru)

- základní prvky tónové eurytmie (takt, rytmus, tónová výška, taktová čára, pauza, „motivový švih“, Dur a moll v souvislosti s kvalitami vokálů)
- stupnice (kvality horního a dolního tetrachordu)

Doplňkové předměty

Antroposofie

Hudební teorie

Zpěv

Kreslení forem

Goetheanistické pozorování přírody

Anatomie

Estetika všech umění

Řecká gymnastika

Fonetika a fonologie, tvořivá řeč

Další aktivity

Hospitace ve waldorfské MŠ (20h)

Šití eurytmických šatů

Časová dotace

1 328 vyučovacích hodin (z toho 824 hodin prezenční výuky a 504 hodin samostatné práce)

2. ročník

Do druhého ročníku vstupuje student do jisté míry již „zabydlen“ ve svém těle. Těžiště práce nyní spočívá ve vědomějším osvojování si techniky pohybu, vedení formy a způsobu tvorby gest. Důležitá je také péče o pohyb nesený éterným proudem. Student se seznamuje s množstvím nových témat, jsou na něj kladeny větší nároky na domácí přípravu a samostatný přístup k individuální i skupinové práci. To se zrcadlí i ve větším počtu cvičných hodin a domácích úkolů.

Intenzivní eurytmická práce otevírá ve studentovi sebepoznávací procesy, v důsledku čehož se může stát citlivějším a zranitelnějším. To se může promítat také do spolupráce ve skupině a přinášet s sebou různé sociální krize. Konfrontace s těmito ději s sebou nese nutnost se s danými překážkami vypořádat a vědoměji uchopit také spolupráci ve společenství.

Náplň výuky

Eurytmie

Přípravná cvičení

- šest doprovodných cvičení Rudolfa Steinera

Hlásková eurytmie

- další prohlubující práce s hláskovými gesty (konsonanty ve spojení s kvalitami živlů - ražené, vlnivé, kmitavé a foukané hlásky, abeceda, evoluční řada hlásek, plynulé propojování gest, seznámení a přípravná práce s eurytmickými figurami)
- vedení formy
- formy pro duševní kvality (myšlení, cítění, vůle)

- cvičení “Světlo stoupá vzhůru, tíže tíží dolů”
- apollónské a dionýské kvality pohybu
- metafora a synekdocha (v tvorbě prostorových forem)
- cvičení “Myslím řeč”
- “pedagogická cvičení”
- “Vnitřní, vnější zvítězilo”
- metamorfózy kruhu
- velká prostorová forma (TIAOAIT)
- humoreska (duševní gesta)
- sólové umělecké zpracování básně z žánru přírodní lyriky (s tvorbou vlastní formy)
- umělecké zpracování básně pro velkou skupinu (s formou R. Steinera)

Tónová eurytmie

- stupnice C-Dur
- cvičení “h-c-e”
- prohlubující práce na durových a mollových kvalitách (stoupající a klesající melodie, souvislost se stažením a uvolněním, durová a mollová zóna)
- prohlubující práce na základních hudebních elementech (takt, rytmus, tónová výška atd.)
- ethos a pathos
- síla a délka tónu
- utváření hudebního motivu
- konceptuální cvičení s hudebním doprovodem (Aufтакты)
- dvouhlasá skladba (ztvárnění horního a dolního hlasu)
- intervaly
- sólové umělecké zpracování skladby (s tvorbou vlastní formy)

Doplňkové předměty

Antroposofie

Hudební teorie

Zpěv

Goetheanistické pozorování přírody

Tvořivá řeč

Poetika a metrika

Apollónské a dionýské principy v umění (inspirované Nietzscheho pojetím)

Dějiny hudby

Malování, výzkum v oblasti tří základních barev

Další aktivity

Hospitace na 1. stupni waldorfské ZŠ (epochové a eurytmické vyučování, 20h)

Šití eurytmického závoje

Referát (biografie významné osobnosti ze světa umění)

Časová dotace

1 328 vyučovacích hodin (z toho 824 hodin prezenční výuky a 504 hodin samostatné práce)

3. ročník

V přechodném roce si studenti budovali jistotu pohybu neseného éterným proudem a posilovali ukotvení vlastního středu. Ve třetím ročníku vzdělávání si tak mohou dovolit vstoupit do pohyblivého, nestabilního světa asymetrie a duševních nálad. Učí se umělecky zacházet s kvalitami, jimiž je člověk prodchnut ve své duševnosti a které zároveň nachází ve vnějším světě. Svým pohybem vrůstá do barev a jejich nálad, v sedmi gestech nachází výraz pro vlastnosti a schopnosti

lidského nitra. Otevírá se mu také vstup do světa dramatického vyjádření. Seznamuje se s novými výrazovými prostředky, které mu umožňují hlubší vyjádření prožívání duše a zároveň nabízejí prostor pro stále individuálnější umělecký výraz.

Náplň výuky

Eurytmie

Hlásková eurytmie

- ztvárnění barev v eurytmii
- lyrika, epika, dramatika
- dramatické elementy (duševní gesta, pozice hlavy a postavení nohou, zóny a směry)
- specifika tvorby gest pro hlásky v německém jazyce
- průpovědi R. Steinera z Kalendáře duše
- sedm gest pro vlastnosti člověka v souvislosti s kvalitami vokálů (v návaznosti na mytologii a astronomii)
- větší skupinové formy k vybraným českým básním
- humoresky a balady
- “pedagogická cvičení”
- “Philia, Astrid, Luna”
- formy a velikost gest pro vyjádření slyšení, vidění a cítění
- sólo či duo - umělecké zpracování básně (s formou R. Steinera)
- sólo (zpracování dramatické básně s vlastní formou)

Tónová eurytmie

- durový a mollový trojzvuk
- disonantní akordy
- kvintový kruh (jednotlivé stupnice a jejich charaktery)
- vztah intervalů k vokálům (stupňové intervaly, konkordance)
- sólo či duo - umělecké zpracování skladby (s formou R. Steinera)

Doplňkové předměty

Antroposofie

Hudební teorie

Zpěv

Tvořivá řeč

Základy astronomie

Goethova nauka o barvách

Modelování

Pedagogika

Další aktivity

Hospitace na 2. stupni waldorfské ZŠ (epochové a eurytmické vyučování, 20h)

Referát “Co je eurytmie”

Časová dotace

1 468 vyučovacích hodin (z toho 964 hodin prezenční výuky a 504 hodin samostatné práce)

4. ročník

V prvním semestru ke studentovi ještě přistupují jak v hláskové, tak v tónové eurytmii velká nová témata. Zároveň prohlubujícím způsobem rozvíjí a na nové úrovni uchopuje vše, co se naučil v prvních třech letech vzdělávání. V umělecké práci se při eurytmickém ztvárnění učí vycházet z věci samotné. Uplatňuje při tom organické propojování všech doposud získaných znalostí a dovedností, současně však hledá i autentické cesty a nové způsoby vyjádření. Ve druhém semestru pak vstoupí do procesu příprav absolventského vystoupení. Doplnkové předměty se zredukuje na minimum a student má možnost ponořit se do intenzivnější umělecké práce.

Náplň výuky

Eurytmie

Hlásková eurytmie

- kulturní epochy (pohybové vyjádření charakteru období vybraných kultur v dějinném vývoji)
- bytost člověka vyjádřená ve dvanácti gestech v souvislosti s kvalitami konzonantů (v návaznosti na mytologii a astronomii)
- pohybové ztvárnění nadsmyslových bytostí (z mytologických a pohádkových příběhů)
- nastudování krátké pohádky
- specifika tvorby gest pro hlásky v jiných jazycích (například anglický, ruský, francouzský jazyk)
- závěrečné hláskové sóloⁱⁱⁱ

Tónová eurytmie

- práce na polyfonní hudební skladbě (např. fuga)
- hudební funkce (tónika - dominanta - subdominanta)
- kadence
- pohybové ztvárnění kvalit různých hudebních nástrojů
- humoreska
- závěrečné tónové sólo

Doplnkové předměty

Antroposofie (do poloviny 4. ročníku)

Hudební teorie (do poloviny 4. ročníku)

Dějiny hudby

Zpěv

Tvořivá řeč (závěrečné vystoupení na konci 1. semestru)

Pedagogika

Režie barevného osvětlování (Beleuchtung)

Projektivní geometrie

Umělecký management

Jiná pohybová umění

Další aktivity

Hospitace v eurytmickém vyučování (spojená s vlastní výukou, 20h)

Písemná závěrečná práce (včetně prezentace, jejíž součástí jsou ukázky pojednávaných elementů)

Časová dotace

1 468 vyučovacích hodin (z toho 964 hodin prezenční výuky a 504 hodin samostatné práce)

5. ročník

V pátém ročníku se studenti intenzivně ponoří do uměleckého procesu. Staví se do něj pokud možno iniciativně. V prvním semestru pokračují v přípravě absolventského programu a podílejí se na organizaci závěrečných vystoupení. Vědomě se obracejí směrem k veřejnosti.

Absolvováním hospitace v hodinách léčebné eurytmie završí pětiletý hospitační cyklus, jehož smyslem je vytvoření si představy o uplatnění eurytmie ve světě a v běžném životě.

V závěrečném turné vyvrcholí významná etapa jejich eurytmického studia.

Ve druhém semestru utvoří studenti ansámbly, ve kterém projdou procesem tvorby uměleckého díla (pohádky nebo jevištního programu) provázeného externím uměleckým vedoucím. Získají tak zkušenosti s novým pedagogickým i uměleckým přístupem a nabídne se jim možnost intenzivní práce ve formě každodenního nácviku. Dostanou příležitost projít v soustředěné formě uměleckým procesem zahrnujícím všechny jeho fáze od výběru tématu přes nácvik, výrobu kostýmů, organizaci atd. až po závěrečná vystoupení.

Náplň výuky

Eurytmie

- umělecká práce, nastudování závěrečného uměleckého programu
- pokračování v práci na závěrečném hláskovém a tónovém sóle
- skupinové formy

Doplňkové předměty

Zpěv (1. semestr)

Pedagogika

Základy léčebné eurytmie

Další aktivity

Hospitace (léčebná eurytmie, 5h)

Absolventské turné (1. semestr)

Autorský ansámblový projekt (2. semestr)

Časová dotace

1 610 vyučovacích hodin (z toho 1 106 hodin prezenční výuky a 504 hodin samostatné práce)

- i Hlásková eurytmie = oblast eurytmie, v níž umělec ve svém pohybu vychází ze zákonitostí řeči a zviditelňuje je; nejčastěji pracuje s básní či jiným literárním/slovesným dílem.
- ii Tónová eurytmie = oblast eurytmie, v níž umělec ve svém pohybu zviditelňuje zákonitosti hudby; nejčastěji pracuje s hudební skladbou.
- iii Jedno z obou sól (hláskové či tónové) s vlastní formou si studenti vybírají od autorů 20. či 21. století